Ч. 193 (10.870) Львів, четвер 2. вересня 1926. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 1 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Ліга Націй.

Женева, 31. серпня 1926.

Реорганізаційна комісія Ради Ліги Націй утворила підкомітет для розглянення справи предложених Фромажотом змін в англійськім проєкті реконструкції Ради. До підкомітету ввійшли: Англія, Франція, Швеція, Італія, Уругвай, Німеччина, Бельгія і Польща. Делегат Урагваю заявив, що з огляду на додаткові постанови до уст. 4. пакту Ліги є тепер можливо влучити до Сесілевого проєкту постанову, на основі котрої зпоміж 9 непостійних місць у Раді Ліги три місця припали би для латинських республик Півд. Америки.

З висліду нарад реорганізаційної комісії Ради Ліги Націй можна ствердити, що загально бажають ввести якнайменше змін у травневому проєкті комісії. Еспанія заняла вижидаюче становище. Наради може скомплікувати домагання Півд. Америки, яка домагається, щоби в проєкті виразно зазначити, що їй загарантують три непостійні місця в Раді. Домагання Уругваю стрінулося з доволі рішучим спротивом льорда Сесіля.

При кінці засідання Шіяльоя зложив заяву, що не зміряє до утруднювання праць комісії, але противно — готов з політ. причин прихилитися до формули, що говорить про новий вибір ц. р. Для нього число 9 непостійних місць залежне є від числа сталих місць і тепер число девятьох членів акцептує. Заяву вважають доброю прогнозою для праць підкомісії, яку утворила комісія для редакційного узгіднення поправок.

З польських справ.

Номінація нових воєводів. — Новий віцеміністер внутрішніх справ? Покликання Правничої Ради.

Варшава, 31. серпня 1926.

Президент держави підписав номінацію воєводів: Меха на воєводу волинського, Бечковича на воєводу новгородського, д-ра Гражинського на воєводу шлеського. Крім того підписана номінація судді Кірста на директора політичного департаменту в міністерстві внутр. справ.

Дотеперішній директор адміністраційного департаменту міністерства внутр. справ Маврикій Ярошинський має бути в найближчих днях іменований віцеміністром внутрішніх справ. Загально говориться тут також про недалеку зміну на становищі міністра скарбу.

Декрет, на основі якого покликується до життя Правнича Рада, підписаний уже президентом держави. Проєкт тої Ради виробив мін. Маковський. Номінаційні акти членів Ради будуть підписані 1. вересня.

Виміна нот між Китаєм і СРСР.

Варшава, 31. серпня 1926.

Большевицький уряд закомунікував урядові китайському, що оскільки він буде дальше домагатися усунення Карахана, то СРСР зірве негайно з Китаєм дипльоматичні взаємини. Бо Карахан має повне довіря свого уряду. СРСР домагається відкликання всіх китайських нот у справі Карахана. З Пекіну приходять вістки, що Чанг-Тсо-Лін домагається безоглядно звинення китайського представництва в Москві.

Бунт еспанських офіцерів.

Берлін, 31. серпня 1926.

Тутешня преса повідомляє на основі телеграм із Парижа і Льондону про положення в Еспанії. Бунт артилерійських офіцерів, які домагаються усунення протекційної системи при авансах, прибрав поважні розміри. Прімо де Рівера видав недавно розпорядок, що аванси офіцерів відтепер будуть відбуватися не на основі літ служби, але на основі опінії уряду. Офіцери артилерії запротестували проти цього і загрозили, що вжиють сили. Прімо де Рівера скликав у цій справі раду міністрів. Королеві вдалося відсунути примінення репресійних засобів проти офіцерів. Уряд видав поважні зарядження, як введення цензури, перервання телеграфічної й телефонічної комунікації закордоном і т. д.

Справа Танжеру.

Льондон, 31. серпня 1926.

Комунікат еспанського міністерства закордонних справ стверджує м. и., що еспанський уряд є думки, що місто Танжер і танжерську полосу слід влучити до територій, яка є під протекторатом Еспанії. Еспанський уряд ніколи не старався, щоби Ліга Націй дала мандат Еспанії.

Дня 30. серпня на засіданні англійського парляменту перед дискусією над справою конфлікту в угляному промислі Чемберлен відповідав на питання в справі Танжеру. Заявив він, що еспанський уряд домагається прилучення полоси Танжеру до мандатової території Еспанії в Мароко. Як альтернативну розвязку Еспанія предкладає признати їй адміністраційний протекторат у Танжері. Британський уряд відповів, що готов обговорити спільно з урядами Франції й Еспанії такі зміни міжнародного правного стану Танжеру, на котрі могли би згодитися великі держави, що ще не є сторонами танжерської конвенції.

Експльозія в Дрогобичі.

Трупи й ранені.

Дрогобич, 31. серпня 1926.

Сьогодня в 4. год. попол. мала тут місце страшна експльозія бензини в реальности при ул. Стрийській ч. 2. В цім домі містився магазин з нафтою Хаїма Левенберга, до якого прийшов з банькою власник автобусу Иосиф Білоус, щоби купити бензини. Коли Левенберг наливав йому бензини, Білоус мав в устах папіроску, від якої бензина занялася. Повстала сильна експльозія, бензина розлилася по підлозі і шпарами стала перетікати до пивниці аптики Тобіяшка. В тім самім часі був у тій пивниці з горіючою свічкою посугач Пилип Левицький. Коли краплини бензини впали на свічку, стало і тут горіти; той огонь перейшов і до сусідньої пивниці Левенберга, в якій був склад нафти. Там мала місце друга детонація, після чого огонь став скоро поширюватися, так, що до кількох хвилин була вже в огні аптика Тобіяшка, з небавом і цілий дім.

Заалярмовані пожарні сторожі стали ратувати в першій мірі людей, захоплених катастрофою. Зі склепу Левенберга видобуто самого власника, що вже кінчив життя в страшних муках, а також шофера Білоуса, що мимовільно спричинив нещастя. Він також у дуже грізному стані. На вулиці біля горіючого дому лежали вже 3 трупи, з котрих двох агносковано, а саме візника Льва Лібермана й переплетника Н. Броновича. Третього небіжчика не розпізнано. Крім тих жертв є ще сильно попарені Пилип Левицький, лаборантка Олена Пендак і лаборант Сайф — усі з аптики Тобіяшка. Лекше ранених є 8 осіб, які після уділення першої помочі полишено домашній опіці. Тяжко ранених перевезено до шпиталю.

Шкода, якої наробила експльозія, виносить ок. 20.000 долярів. Камениця згоріла зовсім, лишилися тільки купи звалищ. Біля 9. год. вечером огонь зліквідовано.

„Цуд“ у Львові.

Львів, 1. вересня 1926.

Серед товпи, що збиралася масово перед костелом св. Миколая, де були вивісили „чудотворний“ образ Богоматери, розійшлася вчора чутка, що з Риму приїздить трьох кардиналів, аби перевести аналізу, чи образ є чудотворний. Вечером розійшлася вістка, що образ вивезуть з тою метою до Риму. У звязи з тим зібралися товпи народа на „Копитковім“, на Городецькій вулиці, на площі Біляческого та перед костелом Єлисавети. Кількатисячна товпа залягла вулицю так, що здержала була на хвилю трамваєвий рух. Заняла також хідники аж під камениці і тут також спинила рух прохожих. Ріжні чутки переходили з уст до уст, а саме, що з костела св. Миколая йде вже процесія з образом до головного двірця і т. д. Товпа кричала „Не дами образу зе Львова!“ Щойно коло 9. год. веч. сфанатизовані маси стали розходитися. Образ тепер стягнено з фронтової стіни костела св. Миколая і він мабуть в руках консисторської ради.

Початок шкільного року.

По селах — 1. вересня, по містах — 15. вересня.

Тому, що епідемія красухи на провінції притахла, міністерство освіти поручило розпочати шк. рік по селах дня 1. вересня. Натомісць по містах зачнеться шк. рік по всіх школах (народніх, середніх, фахових і в учительських семинаріях) дня 15. вересня.

Біржа.

Гроші.

Курс доляра в готівці офіціяльно і неофіціяльно одинаковий, як і вчора 8·95 при спокійній тенденції. Девізи 9·00.

Збіжжа.

На біржі обороти в пшениці двірській і житі. За пшеницю з доставою 15. вересня льоко Борщів платили 41 зол., за жито з доставою 15. вересня льоко Борщів платили 26·90. На загал подача обильціів платили 26·90. На загал подача обильніша, тому ціни хлібного збіжжа дальше падуть. Тенденція неодностайна. Настрій спокійний. Пшениця нова двірська з нег. дост. 45, пшениця селянська з нег. дост. 41, жито нове з нег. дост. 29, овес з нег. дост. 23·75.

Два комунікати.

Львів, 1. вересня 1926.

В хвилі, коли увага політичного світа звернена на осередній осінній пункт европейської політики, на Женеву; в хвилі, коли там ведуться тайні переговори про постійні й півпостійні місця в Раді Ліги Націй; в хвилі, коли льокарнські „приятелі“ шантажують Німеччину при помочі підставлених асліраторів на рівнорядність з нею малих держав,— мимо женевського парляменту „мира“ розвиваються певні акти, являються пропозиції і концепції, які вказують на те, що в світі приготовляються нові, незвичайно важні в акції і наслідках події.

Радянська агенція „Тасс“ на передодні нарад Ліги Націй принесла цікаву, просто сензаційну під теперішню хвилю відомість про зроблену центральним радянським урядом пропозицію Польщі в справі пакту про неагресію. Радянська „явна“ дипльоматія відкриває широкому загалові речі, які безумовно досі були тайними.

„Народній Комісаріят для закордонних справ — звучить вістка Тасс-у“ — оголосив комунікат такого змісту: Посол СРСР у Варшаві п. Войков доручив на днях польському міністрові закордонних справ п. Залеському проєкт договору про неагресію, який передбачує відмову від усяких агресивних відділів, який зобовязує обі сторони до невтральности на випадок заатакування одної з них третьою могутністю, до небрання участи в порозуміннях політичного й економічного характеру, зверненого проти одної сторони та до вирішування всіх спірних справ покликаною на основі взаїмної згоди порозумівавчою комісією. Уряд СРСР висловив побажання, щоби підписання пакту відбулося в часі проєктованих в серпні відвідин п. міністра Залеського в Москві, які малиб характер ревізити у звязку з минулорічними відвідинами Варшави п. народнім комісарем Чічеріном. Та пропозиція не зустрілася з спротивом з боку польського уряду. Ревізита мала наступити ще в травні, одначе її відсунено ізза травневого перевороту. Тепер у звязку з недугою п. Чічеріна ревізиту п. міністра Залеського відложено на пізну осінь“.

Як бачимо з цього комунікату, то уряд СРСР прилюдно робить докори польському урядові, що той навіть не сповнив звичайної чемности, що польський міністр закорд. справ не віддав ревізити Москві в заміну за візиту Чічеріна, зроблену в Варшаві. Одначе поза тими чемностевими ухилами ховаються глибші речі. Бо хоч народній комісаріят закорд. справ СРСР тільки на днях предложив готовий проєкт неагресії, то видно, що живі розмови на цю тему мусіли вже давніше відбуватися між Москвою і Варшавою, коли „уряд СРСР висловив побажання, щоби підписання пакту відбулося... в серпні“.

Як-жеж на цю далекойдучу й далекосяглу радянську пропозицію реагує Польща. Офіційна П. А. Т. зі свого боку випустила контркомунікат, але аж притиснена до муру радянським комунікатом. ПАТ. так ставить справу радянської пропозиції:

„У розвитку розмов, які від довшого часу вели північно-західні сусіди Радянського Союзу з урядом того ж Союзу на тему евентуального устійнення пунктації про неагресію і полагоду споріа, радянський посол у Варшаві предложив міністрові закорд. справ Залеському перед його виїздом до Парижа і Женеви якийсь (ревізія!) проєкт польсько-радянського пакту що ...

Red. czas. „Dilo“ we Lwowie. Pr. 399/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd ... karny orzekł na wniosek Prokuratorji ... Sądzie, że treść artykułów ... w czasopiśmie „Dilo“ Nr. 188 ... 26 sierpnia 1926 pod ... „In carcere et vinculis“ w całości, ... „Takich“ ... w dniu 25. ... 1926 roku konfiskatę ... uzasadnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 494 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. ... ex 1863 r. ... zarządzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 27. sierpnia 1926 — Hawel

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

своїх горожан, що тепер перебувають за кордоном. На основі нового розпорядку підлягають реєстрації всі горожане Рад. Республик, що виїхали за кордон у приватних справах на не менше як три місяці, а також і всі радянські урядовці, виправлені за границю в урядових справах. Ці останні мусять реєструватися на протязі 2 тижнів. Перед поворотом мусять від тепер усі горожане Рад. Республик зголошуватися в своїх консулятах. За реєстрацію платиться по карбованцеві від особи.

— Німецькі підводні лодки в СРСР. Британська адміністрація, а також і французьке міністерство війни заняті під теперішню хвилю перевіркою одержаних відомостей про те, що німецький уряд всупереч версайському договорові не знищив усіх підводних лодок, а передав їх частину радянській фльоті. Відомости, що їх одержали союзні уряди зводяться до того, що Німеччина доставила більшовикам вісім підводних лодок найновішого типу. Декотрі з них можуть віддалятися від своїх баз на 8000 миль і можуть таким чином оперувати на Атлянтійському океані. Ці лодки перезвали більшовики і вони мають тепер більшовицькі назви „Піонір", „Червона Звізда", „Лібкнехт" і инші подібні назви. Частинно доставили їх Німці в Кронштад, а частинно в Мурманськ разом з німецькими залогами. Частина залог вернула вже до Німеччини.

— Ucrainica. „8 Uhr-Abendblatt" з 23. серпня ц. р. містить кореспонденцію з Варшави п. з. „Українська небезпека в Польщі". — В „N. Fr. Presse" з 29. м. м. находимо два новелістичні нариси про домашні служниці д-ри Евгенії Шварцвальд. В першому з них п. з. „Український любовний лист" подана історія кохання української служниці, якої постать змальована симпатично.

Музичні школи.

(Під розвагу батькам з нагоди початку шкільного року.)

В пошукуванні за фаховими школами для вишколення в них молоді, — з уваги на безвиглядне положення тих, що кінчать середні, а навіть вищі школи — замало уваги посвячують батьки дітей у шкільнім віці музичним школам. Науку музики все ще трактується у нас як свого роду приємність чи спорт, а тільки деякі одиниці признають цій науці рівні права з иншими фаховими школами. Цей застарілий, серед нашого громадянства так сильно вкорінений погляд є причиною, що українська суспільність видає дуже малий відсоток людей з музичною освітою, які пішлиб у світ чи то як концертуючі мистці, чи як творці, а що найважніше: як учителі. Поминаючи культурний бік справи, зверну увагу тільки на практичну сторону музичних студій.

Конкурси, які від кількох років розписує Музичне Товариство ім. Лисенка у Львові на посади учителів музики як для львівського, так і для філіяльних інститутів, виказують велику недостачу учительських сил з відповідними музичними студіями, так, що часто приходиться приймати чужі сили через відсутність українських. Також по середніх школах, як державних, так і приватних, учать тепер обовязкового співу звичайно ті, що попадуть під руку управителям шкіл і „вміють співати" — також через недостачу дійсних учителів музики. Таке саме можна сказати про наші співацькі товариства та хори по містах і селах, які, пошукуючи організаторів і диригентів хорів, беруть тих, що є, не зважаючи на їх музичне вишколення, а придержуючись, доброї зрештою, засади, що краще хтось, як ніхто. А висліди цього? — загальний занепад музичного життя, а з тим і музичної культури з нашій тіснішій батьківщині.

Щодо самих музичних студій, то поки що не приходиться тут поборювати великих трудношів, бо ті музичні школи, які вже маємо, а саме у Львові, Станиславові, Перемишлі, Стрию, Дрогобичі і мабуть у Золочеві, а крім того кращі приватні учителі й учительки по инших містах дають зовсім вистарчаючу підставову музичну освіту чи то у співі, чи в інструментальній музиці, чи в теоретичних предметах. Розуміється, що для закінчення чи заокруглення музичних студій бажаний був би нераз виїзд за границю до великих центрів музичного життя, де підготовані ученики могли би не тільки довчитися, але — що важніше — побачити й почути твори музичних мистців, яких у нас ані побачити ані почути не можна.

Наука музики ще й тим догідна, що діти можуть рівночасно вчитися і в иншій загальній школі, щоби здобути собі освіту, потрібну для життя, а щойно тоді, коли в науці музики дійдуть до певних вислідів, можуть посвятитися їй зовсім. Користь із того буде подвійна і для нації і для дотичних одиниць, котрі здобудуть собі як уже не славу, то принайменше спосіб до життя, тим важніший, що пригожий у всяких національних і суспільних відносинах.

Ос. Залеський.

Дописи.

Глуховець, пов. Львів. *(Патріотична учителька. — Розвязання розвязаної гром. ради. — Косцюш для чотирьох мужиків. — Заслуги старости Залеського коло „моральної санації" громади.)* Де чорт не може, там бабу шле — каже наша пословиця. І ніхто так не розуміє цієї пословиці, як ми, громадяне Глухівця. Покарав нас Господь Бог учителькою Марією Городецькою, типовою піонірkою сусідської шляхотської культури між нашим нешляхотським народом. Ми вже писали про те давніше в „Ділі", а тепер докинемо дещо нового. Бо де хто бачив такі річи, як у нас? Пані учителька зробила вже зі школи коршму і продавала там горілку, зробила зі школи хлів — бо держала там свині і корови, замісць учити наші діти — каже їм рубати дрова, обробляти город, збирати для худоби траву, а для свиней кропиву, а навіть виручає себе на годинах науки своїм 8-літним сином. Але за мало для неї цих подвигів. Вона хоче віти ще до історії і перекидає свою діяльність на політику. Користаючи з того, що на чолі громади стоїть Міхась Ярошевський, котрий вже давно повинен сидіти не в Глухівци, але на Бригідках — довела до того, що коло церкви побіч хреста мав станути... памятник Косцюшка. Заступає в селі поліцію і доносить властям імущим про все, що діється в селі, веде покутну адв. канцелярію, а навіть виробляє ріжні „засілкі" й емеритури. І так багато людей потратило вже свої права — але Андр. Доскочинського за те, що змінив обряд і зробив з Городецькою умову, що з емеритури, котру як інвалід дістане, дасть половину на косцюл — дістав 800 зол. і сталу платню. Городецькій завдячує громада, що на основі сфальшованого „плєбісциту" дістала польську школу (в селі є всього чотири родини латинників). — Дійшло до того, що навіть староста Жилевський мусів вглянути в поведінку Городецької і поговоривши з нею в чотири очі — приобіцяв громаді, „що вона поправиться". І може поправилабся, якби не те, що попередній староста відійшов, а прийшов новий, п. Залеський, на „вдзенкі" пані Марії менше відпорний від свого попередника. Під впливом надобної Марії взяв в опіку Михайла Ярошинського, наказного війта, проти котрого ведеться вже третій рік слідство за зловживання громадським майном в суді в Щирци до Z. 7/24. І не тільки його віддержує, але ще й казав відправити писаря гром. Івана Дембицького, що вже 18 літ працює і боронить громади, а на його місце казав приняти якогось муляра з Миколаєва. Розгнав прибічну громадську раду, зложену з самих Українців, а заступив польською. Отже тепер на 7 членів ради маємо 5 Поляків і двох хрунів. По такій підготові взялася п. Марія до роботи „по свойому". В суто українськім селі будує косцьол. І то не за свої чи польські гроші, але за громадські, на основі ухвали новозаіменованого байрату. Тепер будуть продавати громадське українське майно й будуть для чотирьох польських господарств будувати „твердзу". А громада в розпуці і безсильна. — Подаємо ці факти нашій сойміовій репрезентації і просимо, щоб нас звільнила від цеї „моральної санації" п. Залеського і його пушіля: Ярошевського і замашистої Городецької. — Громадяне.

Тернопіль. *(Резолюції студентського зїзду).* Українське студентство Тернопільщини, зібране на своїх сходинах дня 11. серпня, ухвалило такі резолюції: 1) Констатуючи сумний факт дезорганізації серед загалу студентства під сучасну хвилю й уважаючи, що такий стан є незвичайно шкідливий у першій мірі для самого студентства, а відтак і для всеї суспільности, сходини апелюють до загалу цілого українського краєвого студентства, а з окрема до тих, що студіюють у Львові, підняти негайно акцію в справі скликання зїзду всего українського студентства, який вирішив би всі можливі організаційні питання та намітив плян праці на будуче. 2) Сходини домагаються загальної Студентської Централі з осідком у Львові, котра єднала би в собі всі студентські організації по повітах та будучи найвищою професійною студентською організацією, нормувала би працю та управильнялаб їх хід.

Зі спорту.

Українські ситківкові змагання.

В днях 19., 20. і 21. вересня 1926 р. відбудуться на токах „Сокола-Батька" біля стрийської рогачки І. Краєві Ситківкові Змагання. Змагання заповідаються дуже цікаво з огляду на те, що перший раз можна буде стрінути українських ситківкарів, усі ліпші сили в комплеті. Мистцеві змагань припаде мандрівна нагорода. Крім тої нагороди будуть іще чотири инші нагороди. Змагання правдоподібно розтягнуться на довше, залежати це буде від скількости зголошень. Тому ситківкарі Українці з провінції повинні станути гуртом до змагань. Зголошення слати на адресу „Сокола-Батька", Львів вул. Руська ч. 20, найдальше до дня 10. вересня. Пізніші зголошення не беруться під увагу.

Всячина.

Бики на вулицях Льондону. Дня 25. серпня виладовано на одній з льондонських залізничих стацій сорок штук биків. Виладованих пігнали в напрямі Каледонського ринку. Нагло один бик попав у фурію і кинувся в напрямі Иорк Норд. Инші немов би на сигнал пігнали за ним. В тій частині міста вулиці незвичайно оживлені і погоня биків спричинила нечувану паніку. Один із биків перескочив через діточий візок і матір дитини. Мати зімліла, але дитині не сталося нічого. Инший бик ранив рогами поліцая, ще инший кинувся на автобус, якому не заподіяв нічого. Ще один бик взяв на роги 16-літнього молодця, що причаївся до стіни дому. Хлопець поважно ранений. Стадо бігло цілих три кільометри аж до Кинг-Кровс і щойно там вдалося зліквідувати ту нечувану авантуру биків. Останнього бика, що найдовше не здавався, зловили, коли спинився перед виставою великого мясного складу і страшенним ревом висказував свій подив для переїзджаючих автобусів. Льондон мав неабияку сензацію, та пережив не малу паніку. Колиб це було в Мадриті, то „сентиментальні" до биків Еспанці булиб попадали в захоплення.

✝ Посмертна згадка.

Дня 22. серпня ц. р. померла в Ілницях **Людмила з Церкевичів Драгомирецька,** жена гр. кат. пароха, в 79 році життя. Покійна була рідких чеснот, незвичайної доброти, та опікункою сиріт і всіх пригноблених.

Похорони відбулися дня 25. серпня 1926 р. при великім здвизі народу.

Вічна їй память.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:

Четвер 2.IX. Золочів.
Субота 4.IX. Золочів.
Неділя 5.IX. Золочів.
Понеділок 6.IX. Броди.
Вівторок 7.IX. Броди. 193 19-7

Продаються популярні катехитичні Проповіди о. Шлівінського в перекладі о. д-ра Левицького по ціні 7·50 зол., порто 1 зол. Замовляти: Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка, Львів, Ринок 10.
398 1—3

Найдорожчий таточку! Шкільний рік починається. Мамуся не знає, що зробити зі мною, тому просить цею дорогою о пораду. Прийдіть або напишіть. — Цілую руці Ліна.
1-1

Тов. „Медична Громада" у Львові подає інтересованим до відома, що подання в справі приняття на медичний виділ львівського університету вносити треба від 1.—10. вересня ц. р. до деканату тогож виділу. Рівночасно подається до відома, що інформації щодо медичних студій у львівському університеті уділюється щодня в „Академічному Домі" вул. Супінського ч. 21, від год. 11—13. — За Виділ: *Бевест Осип* голова, *Лев Александер* секретар.

Вписи до приватної англійської школи на науку англійської мови відбуваються щоденно в днях від 25—31. серпня ц. р. Наука починається 1. вересня пл. Бернадинська 17.
363 5—5

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Подяка.

Подобалось Всевишньому покликати до Себе найдорожчу жену, матір і бабуню. Тяжко горем прибиті, знайшли ми в тім нещастю правдиву відраду і поміч у знакомих і сусідів. Тому-то почуваємося до милого обовязку подякувати Вп. п. Иосифові і Ігнатієві Пелецьким коляторам за їх незвичайну прихильність і поміч, так підчас слабости Покійної, як і опісля, духовенству обох обрядів, а то: о. канон. Штауферові і о. катех. Дудзскові, оо. Вергунові, Майковському, Лукашевичові, Цибикові, Козубові, Кисілевському і Петровському за їх участь в похоронах, а тому послідному, ще за трогаюче прощальне слово над домовиною Покійної, врешті панству Харківським за їх жичливість і поміч, та всім знакомим, що брали участь в похоронах. — Ілинці, дня 26. серпня 1926. — *о. Сильвестер Драгомирецький*, муж, діти, внуки, правнуки.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.

ми рад, але без комуністів і безніякого їх впливу на ті ради. Одначе будучого державного устрою докладно собі не зясовує. Натомісць заздалегідь стає перед тим неясним майбутнім устроєм в обороні деяких здобутків революції, як ось того, щоби земля остала й на далі в руках селян без викупу та щоби теперішніх неосвідомлених членів компартії отже партійних китів не нищити та не приноровлювати до них у майбутньому ніяких репресій.

В самому укладі домагань досить дивоглядно помішані максимальні домагання робітничої групи зі суперечними з ними мінімальними. Одначе не зважаючи на всі недостачі самої програми, вона є знаменним документом доби. Компартія тратить популярність і підставу між самими робітниками від станка, на яких вона будувала все свою будуччину та всі успіхи революції. Колиж відвертаються від неї самі робітники, то щож казати про селян, які ніколи не сприяли комуністам ні їх „комунії". Словом в низах назрівають зовсім відмінні процеси від тих, що ми їх обсервуємо в комуністичних верхах. Тепер лекше зрозуміти політику пануючої партійної більшости, що хилиться до уступок у бік мальконтентів диктатури компартії та відірвану від життя позицію комуністичних фанатиків у роді Зіновєва і тов. Безперечно всі дані для успіхів своєї компромісової політики має Сталін. Але й він не видержить, якщо ті компроміси будуть не вистарчаючі для всіх тих опозиційних груп, що назрівають та оформлюються в низах.

Годі мовчати!

Донощик-аматор у рясі.

Обовязком преси є стояти на сторожі суспільної моралі і в зародку нищити всі бацилі, які морально затроюють суспільний організм, які в моральній ділянці зрушують етичні основи, перевертають горі дном етичні поняття, або щонайменше створюють під етичним оглядом якусь страшну амальгаму, вавилонську вежу. Цей свій основний обовязок сповняємо по своїм силам безоглядно, не звертаючи уваги на те, де, в якому місці, в якому середовищі і в якій ділянці наростає моральний розклад. Колиж бацилі суспільної неморальности загніжджуються серед людей, які по своїй освіті і суспільному становищі більше, як хтонебудь инший, покликані берігти моральні принціпи, підносити чинник моралі, то — зовсім природно — наш осуд мусить бути тим гострійший і безпощадний.

Руководячись принціпом: „Amicus Plato, sed magis amica veritas!" — зупинимося тут на одному такому випадкові повного перемішання, як не затрати морального чинника, на випадкові, який вважаємо в свойому роді кляcичним.

На сторінках нашого органу вже нераз пересувалися такі прізвища, як Лихолат і Огородник. Коротко пригадаємо цю історію:

В Потоці, бережанського повіту, латинник Іван Огородник засів був власність читальні „Просвіти" і ніяким чином не хотів її повернути правному власникові. Аж в р. 1923 Виділ чит. „Просвіти" під проводом (тепер вже покійного) Гриця Лихолата шляхом руманції усунув вілізливця зі своєї власности. Огородник запалав пімстою до Виділу чит. „Просвіти", а в першу чергу до особи пок. Лихолата. Він стає на службу поліції і доносом спричинює арешт Лихолата. Арештований сидить девять місяців в слідчій тюрмі в Бережанах і у Львові. На головній розправі у Львові (справа Мельника і тов.), заступленого адвокатом д-ром Л. Ганкевичем, бо тоді лежав уже смертельно хорий, набавившись в тюрмі сухіт, правосильним вироком його увільнено від вини і кари.

З нагоди ревізії у пок. Лихолата переведено теж трус у пароха Бишок і Потока о. Романа Береста. На тлі тієї ревізії почалися доноси поліцейського конфідента Івана Огородника на о. Береста і навпаки. Священик знижує себе до ролі добровільного конфідента й у війні з темною сільською личиною орудує його методами. Зрештою, нехай говорить за о. Береста його донесення з 9. лютого 1925, що міститься в судових актах в Бережанах до Ч. Vr 315/25 У 436/26, яке подаємо в дословному відписі:

Do Sądu powiatowego w Brzeżanach — Oddział śledczy.

Doniesienie:

Doszło do mojej wiadomości, że Iwan Ohorodnyk zastępca wójta z Potoka dopuścił się zbrodni na szkodę Państwa w ten sposób, że podczas relestracji w Hnowiech 1923 r. (lecz już po definitywnem rezyznaniu wsch dniej Małopolski Polsce!) namówił Stefana Sztangreta z Potoka, aby sobie przypisał więcej lat (prypysży roni paru lit, to ne szkodyt...) co też wspomniany uczynił; do fałszowania lat namawiał również Hryńka Ciciurę z Potoka (świadek: Mykoła Zełenyj z Potoka).

II. W tym samym czasie ukrył od służby wojskowej Andrucha Hrydczenka i za staraniem Iw. Ohorodnyka wydano Hrydczukowi książeczkę rocznika 1903; dopiero po aresztowaniu wójta z Byszek za podobne oszustwa ze strachu wpisał go do rocznika 1904 i wypchał go do asenterunku. Chodzą słuchy po wsi, że Iwan Ohorodnyk ma więcej takich sprawek na sumieniu, lecz z obawy przed zemstą denuncjatora nie chciał wyjawić całej prawdy. Stosownem będzie, aby oddział śledczy wysłał kilku agentów (tak jak przedtem na Byszki) do Potoka, nie rozgłaszając, w jakim celu przybyli i rozpoczęli śledztwo osobiście przesłuchując świadków; przeciw Iw. Ohor. dużo będzie mógł zeznać Fedko Semełyt z Potoka. Zaznaczam, że śledcze organy muszą na miejscu poprowadzić śledztwo w szybkim tempie, bo o ile Iwan Ohorodnyk spostrzeże, że śledztwo przeciw niemu skierowane — świadków steroryzuje i śledztwo ugrzęźnie.

III. Również w jesieni 1924 r. Iwan Ohorodnyk przed Hryńkiem Brzostowalnym synem Pyłypa i Iwanem Tyszelskim agitował, aby ludzie nie płacili podatków, co miało ten skutek, że po tych „urzędowych" wskazówkach — mało prawie w Potoku podatku nie zapłacił!

IV. Dla zaokrąglenia „rewelacyi" zawiadamiam również, że Iwan Ohorodnyk mając sklep korzenny, posiada wagę nie cechowaną a beczkę z naftą trzyma w słomianej budzie.

Relata — refero. Co od chłopów dowiedziałem się, to podaje do wiadomości celem wyśledzenia faktycznej winy Iwana Ohorodnika.

Byszki, 9. II. 1925.

ks. Roman Marjan Berest.

(pieczątka)

Sąd okręgowy w Brzeżanach.
Weszło dnia 10. luty 1925.

Отже о. Берест у боротьбі зі своїм противником доносить судові, що Іван Огородник, як заступник війта, вкривав хлопців з Потока перед військовою перлюстрацією, відмовляв людей від заплати податків і т. и., стягаючи важкі клопоти на голови своїх парохіян. Та хтось міг би замітити, що о. Берест ще дуже молода людина, що просто в запалі, „in der Hitze des Gefechtes" зі своїм противником просто стрілив дурницю. Одначе на цьому не скінчилося. В часі доходжень проти Івана Огородника о. Берест пише до слідчого судді два приватні листи з 3. III. і 10. III. 1925 р., які суддя долучив як інтеґральну частину до актів проти Огородника до Ч. справи Vr. 3 5/25. Важко передати зміст листа з дня 3. березня 1925, тому подаємо його в цілости:

Byszki 3. III. 1925.

Prywatne!

Wielmożny Panie Radco!

Doszło do mojej wiadomości, że WPan Radca mylnie poinformowany przez agenty defenzywy z Potoka (pośrednio lub bezpośrednio) łaskawie raczył zaciekawić się treścią mego kazania z dnia 20. II. 1925. Nam więc zaszczyt zawiadomić WPana treściwie i jasno, że treścią kazania była homilja o sądzie ostatecznym (rzecz wcale stateczna!); przed zakończeniem Mszy św. przystępnie wytłumaczyłem ministerjalną ustawę o org. szkolnictwa (Dziennik ustaw Państwowych RP. Nr. 79 poz. 766 art. 3 z dnia 31. VII 1924) bez osobistych refleksyj w ściśle urzędowym brzmieniu; ani słowa mniej — ani słowa więcej. Czuję tylko żal, że WPan mając podobne przeciw mie oskarżenie (właściwie bezpodstawną denuncjacje) nie wezwał mie do wyjaśnienia tej sprawy: WPan Radca łaskawie uwierzyć raczy, że ja wychowany na polskich wzorach i wpływach (dodatnich i ujemnych), jestem o tyle zrównoważony i przezorny, że nigdy nie pozwoliłbym sobie na takie „szopki", o które mie Iwan Ohorodnyk stara się oskarżać. To, co mówiłem w sprawie szkolnej w kościele pod św. przysięgą stwierdzam, że z moich ust nie wyszło choćby jedyne słowo, za które miałbym się ponieść odpowiedzialność. Ta denuncjacja w świetle niezbitych faktów wyda się bezpodstawną, skoro przypomnę, że już 4 lata wstecz (o takich praktykach między naszemi księżmi ani mowy nie było!) wypełniałem katalogi klasyfikacyjne (wieś Boruszów pow. Bóbrka, za inspektora Dra J. N. Oniczak-Bobrka) wyłącznie w języku polskim! Z tej przyczyny jeszcze do dzisiejszego dnia jestem w konsystorzu niemile widzianym. Obecnie w katalogach szkolnych używam języka polskiego. W nauce religji trzymam się ściśle podręczników. Odzież więc mu... raina podstawa do poważnego traktowania ostatniej (jednak jeszcze nie ostatniej) denuncjacji? Sprawą ustawy szkolnej nie zajmowałbym się wcale, jakby nie moralny przymus przed „livre noir" ukraińskich „patrjotów". Na wypadek najcięższej denuncjacji ze strony chłopów byłbym w gazetach napiętnowany jako zdrajca i „chruń". A obiecuję, że z publiczną opinją liczyć się muszę, go, że z konieczności uczyniłem tylko to, co nie może w żadnym wypadku być karygodnem. Moje wyjaśnienie w tym wypadku uważam za dostateczne.

Przy tej sposobności upraszam WPana Radcę o energiczne rozpoczęcie dochodzenia przeciw Iw. Ohorodnykowi według mego doniesienia. Nie zraża mnie to wcale, że chcę wystąpić przeciw temu prowokatorowi i nędznemu „mężowi zaufania" pewnych sfer; koniecznie pragnę poruszyć wszystkie sprężyny, aby to bydlę zdemaskować. Ten człowiek z gminnego pastucha bydła — z ojca złodzieja, sam złodziej — za austrjackiej wojny porósł w piórka; wykręcił się z wojska (zażył „na serce" nikotyny i kofeiny) i wrócił do wsi jak inwalida (obecnie potrafi podnieść 200 kg. ciężaru i bez konkurencji rozbija chłopom łby) do dnia dzisiejszego pobiera pensję inwalidy (no — i inne dodatki). Ten zbir za ukraińskiej inwazji dobrowolnie (!) bezwzględnie wydawał (grożąc rozstrzelaniem) na przeciwpolski front, nawet Polaków, za bolszewickich czasów był bolszewikiem, a za polskiego panowania (cuum tenestis) „przedmurzem polskości kresów..." Taką to hjeną posługują się znane oddziały. Taki szakal nie węszy tego, do czego jest opłacony i przeznaczony, lecz żyruje w sferze gorączkowych porywów dzień, podłych denuncjacyj i pragnień osobistej zemsty. Nawet z punktu wywiadowczej taktyki, taki „nabytek" jak Ohorodnyk, dla służby wywiadowczej stanowi raczej szkodę, jak pożytek. Mając polecenie śledzenia Hr. Łycholata (i mnie w dodatku)... poprowadził całą brzeżańską policję w 1923 r. w fatalnym punkcie śledzenia; w tej jak raz chwili trzeba było uśpić czujność Hr. Łycholata, równocześnie pilnując każdy jego krok. Po jego tropie można było dojść po nitce do kłębka. Tymczasem Ohorodnyk zrobił przedwczesny alarm — wszystko spaliło na panewce. W pierwszej mierze zawinił tu sam Ohorodnyk, a potem policja, która za szybko działać zaczęła. Dalsza akcja tropienia prawdopodobnie szpiegowskiej akcji z wschodniego punktu osoby Łycholata jest już stanowczo przegrana z tej przyczyny, że podejrzany już kona w ostatnich stopniach suchot. Tyle sam wybadałem u Łycholata, że przyznał się, w jaki sposób grupa lwowskich komunistów (Berger i Sośka) prowadziła korespondencję i przemyt z zewnętrznym światem. Wiadomości o tem poszły już do Lwowa przez PP. w Kamionkach. Zaznaczam, że stanowisko komunistów do Łycholata było wrogie i że o kartony Hr. Ł. żadnej ściślejszej łączności z nimi nie miał. — Na razie tyle.

Tymczasem („ceterum censeo": upraszam jeszcze raz WPana Radcę o łaskawe zajęcie się sprawą Ohorodnyka.

Łącząc wyrazy szacunku i poważania pozostaję

ks. Roman Marjan Berest.

Годиться звернути увагу читачів на ортографічні і граматичні помилки польщини о. Береста, як: „równiet, śledztwo, przeciw mie, między naszemi księżmi, ostatniej, zraża (зражує), zażył (зажив), grożąc (погрожуючи), śledzenia (стеження), zrównoważony (зрівноважений), mniej (менше)" і т. ин.

Чи треба подавати коментарі? Чи й без них інтенція о. Береста не є ясна — як на долоні? Годиться ще зазначити, що пок. Гриць Лихолат, про якого в свойому листі згадує о. Берест, до останніх хвилин свойого життя уважав о. Береста своїм найкращим приятелем, а о. Берест по смерти Лихолата похоронив його на площі перед церквою між 4-ма липами з великою парадою як найкращого громадянина села і повіту та ще й виголосив відповідну патріотичну промову.

Другий приватний лист з 10. березня 1925 менше цікавий. О. Берест резиґнує зі судової сатисфакції з приводу фальшивих обвинувачень Огородника, „bo czem jest dla mnie jakiś „Iwan"? Z tą figurą wprost równym rachunki przy innej sposobności". Цікаве в тому листі хіба політичне „credo" о. Береста, виявлене приватно слідчому судді. „Z naciskiem — пише він — zaznaczam, że wobec Państwa byłem i jestem ściśle lojalnym — nie z miłości, tylko z chłodnego politycznego wyrachowania: mając do wyboru dwie orjentacje polską i bolszewicką (inne dziś faktycznie nie istnieją). Wybrałem pierwszą!

Читаючи ці „wynurzenia" і доноси, важко в першій хвилі здобутися на детальну оцінку. Що це таке? — питаємо себе. І приходиться хіба за Горким сказати: „Це чорт знає що". З одного боку платний, морально знищений конфідент поліції, з другого добровільний донощик в рясі, людина, яка своїм життям, своїми вчинками має високо нести прапор моралі. Хто з них є гірший, більше морально зангренований? Хіба, що „ambo meliores".

М. Саліо.

По широкому світі

Польсько-більшовицький пакт неагресії. „Н. Фр. Пресее" подає з Парижа: Мін. Залеський заявив тут, що Польщі вистарчає досі рижський договір. Пакт про неагресію, себто договір невтральности, не міг би бути заключений виключно тільки між СРСР і Польщею, але мусів би давати гарантії безпеченства всім сусіднім державам — під контролею Ліґи Націй. Такого пакту Польщі ще не запропоновано.

Румунія і СРСР. Румунська коронна Рада, що зібралася в Сіная, заперечує вістки, начеби Румунія виступила супроти СРСР з предложенням заключення пакту неагресії. Це могло би статися тільки тоді, як би СРСР. визнав границю Румунії над Дністром, себто погодився з утратою Бесарабії.

Пашпорти для радянського посла в Пекіні. „Обсервер" подає з Пекіну: Китайське правительство повідомило уряд СРСР., що пашпорти для посла Карахана готові.

Ревізія пляну Дова. З Вашінгтону прийшли вістки, що тамошні політичні кола рахуються з тим, що Злучені Держави зажадають ревізії пляну Дова. Про це має дати в короткому часі вияснення державний секретар Меллон.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашне число „Діла" підпало знову конфіскаті. Вичеркнено в ньому два більші місця і закінчення статті п. з. „Моральна гниль". Це 82-а чергова конфіската нашого органу в цьому році.

— **Провокація.** В доповненні нотатки „Провокація", поміщеної в „Ділі" з дня 29/VIII. ц. р. про ходорівські учительські курси, сповіщаємо, що саме 28/VIII. 1926 р., себто на закінчення того курсу відбувся в салі польського „Сокола" в Ходорові „вечур песни польской", в якого репертуар входили виключно пісні польські зі знаного вже співаника, а на „фортісімо" з усіх пісень на приказ інспектора зневолені були учителі й учительки саме української народности співати пісню „О найдрожша Жечпосполіта" і всякі инші народні гимни. З послухом заляканих прибитих людей ішло українське вчительство в святочних строях відбувати ту панщину на приказ станового комітету, в склад якого назначив сам інспектор найбільш „зауфаних годних", як п. Венґльовську, жінку д-ра Венґльовського, кандидата адвокатури з Городенки й ин. — **Обсерватор**

— **Українські матуристи без свідоцтв.** На основі розпорядку попереднього міністра освіти Ст. Ґрабського матуральні свідоцтва в українських ґімназіях повинні бути видавані в двох мовах: українській і польській. Розпорядок — важна справа. Тимчасом досі українські матуристи не мають ніяких свідоцтв, хоч ще перед феріями, перед кількома місяцями поскладали іспити зрілости. А відомо, що в нинішніх часах без свідоцтва ніде не можна рушитися. Вже є розпис... сані вписи на високі школи, означені речинці (до 10. вересня), матуристи зголошуються за свідоцтвами, а свідоцтв нема. Чому? Бо нема бляшкетів. Ст. Ґрабський видав розпорядок про те, в якій мові мають бути свідоцтва і як мають виглядати бляшкети, тільки не дав розпорядку про видрукування тих бляшкетів. А наслідок той, що сотні молоді не можуть нігде рушитися, не можуть вписуватися на високі школи, бо нема свідоцтв. Як довго тріватиме цей шлендріян? А може це робиться з розмислом, щоби таким чином не допустити української молоді на високі школи? Тому звертаємося зі запитом до Кураторії: Що думають зробити кураторські власти, щоби українські матуристи одержали по... свідки зложення іспитів зрілости?

— **Реєстрація горожан Радянських Республик.** Берлінська „Руль" повідомляє, що комісаріят закордонних справ Радянських Рес... публик зарядив реєстрацію всі...

Той проект, долучений до матеріялів для дальших розмов, буде закомунікований заінтересованим в тій справі урядам і після повороту міністра Залеського з Женеви буде відданий старанній аналізі.

Передбачувана з куртуазійних оглядів ревізита народнього комісаря для закорд. справ Чічеріна польським міністром закорд. справ, якої речинець ще не устійновано (ніе подобаї нітіені-), не стоїть у ніякому звязку зі справою переговорів".

Коли порівняємо оба комунікати, то побачимо, що перший з них є **позитивний** і ясний (за винятком місця про речинець підписання пакту), за те другий наскрізь негативний і більше таємний. В першу чергу польський комунікат заперечує якінебудь польсько-радянські переговори. Мовляв, це не радянські дипльомати балакали на тему неагресії з польськими, тільки радянська пропозиція є несподіваною, „deus ex machina" у звязку з балачками рад. уряду з балтійськими державами. Польське відношення до радянського проєкту є легковажне, як не зневажливе. Польський міністр закорд. справ означує той проєкт, як „pewien", себ-то якийсь, ближче неозначений, в якого основу лягла тільки „російська" точка погляду. Польські дипльомати розглянуть його пізніше, а поки-що подадуть його до відома „заінтересованих в тій справі держав". Очевидно, поняття „заінтересовані держави" є дуже розтяжне. Чи під ними розуміти балтійські держави, які вже від довшого часу ведуть переговори про „евентуальне устійнення пунктацій про неагресію", чи союзників Польщі (Румунію і Францію), чи великі держави? Та якнебудь мається справа, одно є певне: польський комунікат аж надто ясно підкреслює несамостійність, залежність польської закордонної політики. А вже дуже рішучо відкидає він радянське твердження, немов би то передбачувана ревізита польського міністра закорд. справ виходила поза межі звичайної чемности і стояла в якомунебудь звязку з видвигненим пактом про неагресію.

Підчас свого побуту за кордоном, поки-що тільки в Парижі, мусів мін. Залєський вже закомунікувати „заінтересованим державам" текст радянської пропозиції щодо пакту про неагресію, коли міг ясніше подрібніше і — розуміється — ще більше негативно поставитись до радянської пропозиції. Як подає „Н. Фр. Прессе" підчас сніданку в польському посольстві в Парижі заявив він між иншим, що відносно пресових (sic!) відомостей про намірений пакт неагресії між СРСР. і Польщею, то Польщі

„досі вистарчав рижський договір, який управильнює відносини між обома державами. Трактат невтральности не може бути заключений виключно між Росією і Польщею, але мусить давати гарантію безпеки **всіх сусідніх держав** (себто від Балтику до Чорного Моря.—Ред.) під контролею Ліги Націй. Одначе такого договору досі Польщі не пропоновано. Крім того польсько-російський договір невтральности мусів би заключати зобовязання, які не дадуться погодити з договором Ліги Націй".

Отже Польща, вже навіть без розгляду радянської пропозиції, відкидає її зразу: 1) з огляду на її сепаратний характер, 2) з огляду на те, що й збірна умова всіх держав від Балтику до Чорного Моря з СРСР. не булаб вистарчаюча „без контролі Ліги Націй" і 3) з огляду на те, що польсько-російський пакт був би суперечний з пактом Ліги Націй. Иншими словами: Пакт про неагресію між СРСР. і Польщею веде через Лігу Націй, себ-то, що перед приступленням СРСР. до Ліги Націй навіть не може бути мови про нього.

А все це вказує на те, що над Европою, а спеціяльно над середущою і східною Европою зависла нова хмара, зявилася нова небезпека, ще може поважніша, як всі попередні.

Ф. Ф.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

З політичного життя Чехословаччини.

Антисоціялістичний і соціялістичний бльок.

В квітні найближчого року мають відбутися вибори президента Чехословаччини. Ця подія дає вже тепер привід до ріжних терть і непорозумінь у таборі чехословацьких політиків. Про це нижче кілька уваг.

Теперішній президент Масарик має безперечно величезну популярність у масах, не говорячи про авторитет, яким певно не тішиться ні один провідник народу в сучасній Европі — з виїмком хіба одного Мусолінія. Одначе як скрайний ліберал і вільнодумець має Масарик і немало ворогів, головно в таборі національно-демократичнім і католицькім. Та ці його вороги не важаться виступати проти нього явно — головно з уваги на привязання мас до 76 літнього старця-президента. Поза Масариком нема другої людини в Чехословаччині з подібними хочби заслугами, досвідом, політичним розумом, а передовсім з такою популярністю в народі, як він. Це й рішило про те, що през. Масарик згодився виступити вдруге з кандидатурою на найвищу почесть у державі.

Президента чехословацької республіки вибирає не нарід безпосередньо, але обі законодатні палати, і то трьома пятими більшости. Вже при першому виборі в 1920 році треба було відбути двічи виборчу процедуру, бо при першому виборі забракло Масарикові до важности вибору кільканацять голосів. З уваги на теперішнє розбиття в чеському таборі і на великий зріст комуністичного представництва не виключені при майбутньому виборі президента ріжні несподіванки. Тому кандидатура Масарика є в даних обставинах просто одинока, що має сякі-такі шанси вийти побідоносно з виборчої урни.

Неясне внутрішнє положення в Чехословаччині виходить у першій мірі з того, що на весну цього року прийшла на місце дотеперішньої всечеської коаліції — консервативна більшість, зложена з Чехів, Словаків і Німців. Цей бльок більшости виступив уперше при нагоді голосування про аграрні мита. Тоді виступили солідарно чеські аграрії, чеські ремісники і промисловці, чеські католики і нац.-демократи — всі з дотеперішньої державної коаліції, а також опозиційні досі Словаки Глінки, німецькі аграрії, німецькі христ. суспільники і німецькі ремісники та промисловці. Проти були зєдинені комуністи, німецькі соціялдемократи, німецькі національні соціялісти і німецькі націонали, як також чеські соціялдемократи і чеські національні соціялісти. Більшість була по стороні аграрного антисоціялістичного бльоку і вона врятувала від неминучого упадку урядничий кабінет Черного. Чи цей бльок удержиться й на довшу мету — сьогодня годі передбачити.

Невдоволених з нового курсу багато — як у чеському, так і в німецькому таборі. Найкраще почуваються ще аграрії обох народів, бо ухвали перейшли по їх бажанням, таксамо добре почуваються в бльоку чеські і словацькі католики. За те в національно-демократичному таборі Крамаржа кипить. Деж таки! Голосувати разом і бути в бльоку зі зненавидженими Німцями, а може — чого доброго! — й ділитися з ними небавком повнотою влади в чехословацькій державі... Не диво, що чеські національні демократи мають тепер аж три крила: одно вдоволене з того, що сталося, друге „зизує" до соціялістів, а третє проповідує як одинокий лік на оздоровлення відносин — фашистівську диктатуру. Цікава річ, що національно-фашистівську агітацію поширюють і фінансують саме найбільші капіталісти в рядах Крамаржівців.

У рядах опозиції держаться цілко разом тільки соціялдемократи, що мають надію відбити собі втрачені голоси при найближчих виборах коштом комуністів, національних соціялістів і католиків. Натомісць у таборі чеських національних соціялістів заноситься на повне розбиття. Через неясне становище д-ра Бенеша, вибраного на лісту цієї партії, вкралися в сам провід національних соціялістів сильні тертя і непорозуміння. Вільнодумні й соціялістичні елєменти партії, що гуртуються біля президента сенату Кльофача, стоять вірно при Бенеші, але б. міністр Стшібрни з націоналістичним крилом партії працює явно проти нього. А ця партія — того не слід забувати! — є побіч соціяльних демократів одинокою певною підпорою, відданим і вірним авангардом безпартійного Масарика.

Німецький табор у Чехословаччині розбитий на атоми і виявляє сумний образ безпрограмности і безпринціпности. Як зазначено вище, німецькі партії кооперують з ідентичними партіями чеськими — не без того, щоб на дні душі леліяти думку про допущення в ближчій чи дальшій будуччині до державного жолоба, а німецькі соціялістичні групи вилазять зі шкіри, щоб якнайтісніше звязатися з чеськими соціялістами, щоб використати цей бльок для себе.

З того бачимо, що Чехословаччина поділилася на два табори, а поділ той викликали не національні, а виключно соціяльні інтереси. Цей поділ витисне без сумніву своє пятно на політичному житті чеської держави в найближчих місяцях. В тих обставинах може легко прийти до того, що на весну вибиратиме президента-вільнодумця коаліція, зложена з аграріїв, католиків, Словаків Глінки і ріжних міщанських німецьких груп.

С.

Права робітнича опозиція.

До характеристики відносин у комуністичній партії СРСР.

В російській емігрантській пресі появилася програма т. зв. правої робітничої опозиції в компартії. Програма складається з 14. точок, а оголошує її бувший комуніст Бадіян, що опинився тепер у Берліні. Програма ця незвичайно цікава, та кидає ярке світло на те, що тепер діється між російським робітництвом навіть таким, яке попало в ряди компартії. Права робітнича опозиція домагається:

1) Цілковитого розформування Комінтерну в Москві та відмови уряду від заосмотрювання його грошевими засобами для пропаганди комунізму між соціялістичними партіями на заході; розвязання комуністичного профінтерну.

2) Відмова компартії від впливу на державний апарат.

3) Відмова від монополю закордонної торговлі з уваги на те, що теперішній спосіб економічної диктатури погіршив положення українського народу на 99 відсотків і тільки тоді край може стати економічно сильним, коли не буде монополю торговлі.

4) Вільні вибори на основі повної рівноправности, таємности голосування, втягаючи до них усі верстви населення, крім дому Романових і б. жандармських урядників та великих державних достойників.

5) Скасування вищої міри кари — тобто розстрілу. Права робітнича опозиція стверджує, що не зважаючи на те, що тепер ДПУ (Чека) не має права розстрілювати, то починаючи від 1924 р. до дня виїзду (Бадіяна зі СРСР) за кордон, ДПУ розстріляло 2000 людей. Навіть нам (Бадіянові) не вдалося устатили прізвищ розстріляних — до тої міри секретно це ділалося. Домагаємося притягнути до відповідальности всіх керманичів, що приймали участь у затверджуванні даних засудів.

6) Відмова радянського уряду від грошевої підтримки инших комуністичних партій для повалення державних устроїв в инших державах. Вимагаємо оголошення в пресі всіх документів, що находяться при Комінтерні, скільки десятків мільонів коштувала Росію міжнародня пропаганда. Права робітнича опозиція вважає, що за цих засобів вповні вистарчалоб для сплати довгів чужим державам для відновлення відносин і братерства між усіми народами.

7) Амнестія для всіх арештованих і перегляд усіх кримінальних справ, бо 60 % відсотків кримінальних справ при такій вакханальній юстиції обясняються безпредками, що мають місце в нашому народньому комісаріяті юстиції, який в свою чергу всеціло підлеглий сталінській диктатурі. Права робітнича опозиція вимагає розсліджения та опублікування всіх тих проступків, яких допустилися вожди комуністичної партії проти інтелігенції, робітників і селян.

8) Відмова партії від керми в кооперації та всіх промислових підприємствах. Не назначувати туди своїх нездарних, неграмотних і нездатних до управи комісарів і дати спроможність свобідно розвиватися кооперації та иншим громадським установам при допомозі свобідних виборів, як цього вимагає сам нарід.

9) До повороту всіх наших вигнанців (емігрантів) влада повинна оставати в руках рад робітничих і селянських депутатів і до виборів у верховні органи держави над тими органами влади непопустима ніяка диктатура ні вплив комуністичної партії.

10) Дати повну свободу пресі та свободу слова і віроісповідання, ні в якому випадку не вмішуючися при допомозі державного апарату ДПУ. в ці справи.

11) Приймаючи на увагу, що поміж робітниками і селянами появилося багато спосібних і талановитих людей, що при царизмі не могли вибитися, вважаємо при загально-національному демократичному устроєві за річ необхідну притягати робітників та селян при допомозі старих громадських діячів до демократично свобідного державного апарату.

12) Права робітнича опозиція вважає, що більшовизм і диктатура Комінтерну закріпилися завдяки тому, що в 1919 і 1920 рр. деякі армії пішли під кличем звороту землі поміщикам. Тому, щоби така гірка історія в нашому краю не повторилася, вважаємо, що земля повинна остати в руках селян без ніякого викупу.

13) Права робітнича опозиція вважає, що всі синдикати та трести довели край до повного економічного банкротства і в ніякому випадку при такому економічному хаосі не можливо поліпшити положення. Хоч більшовицькі комуністи доказують цілому світові, що в краю може істнувати державний капіталізм, то ми вважаємо, що вся їх статистика і всі відомости, які дають міжнароднім організаціям, є ні на чому не основаною брехнею і колиб економічне положення було добре, то в Сибірі, Туркестані та Поволжу середній заробіток робітника виносив би 6 рублів місячно.

14) Приймаючи на увагу умовини диктатури, що втягала сотні робітників і селян до державного апарату, з яких одні пішли туди задля куска хліба, инші через свою неосвідомленість — вважаємо, що при знищенні диктатури Комінтерну в ніякому випадку недопустимо поймати якінебудь репресивні міри до бувших членів комуністичної партії. Такі репресії викличуть розгорячення в низах і пропаганда Комінтерну ще більше скріпиться. Це є насущна вимога (домагання) тих десятків мільонів робітників і селян, які (скоро буде вже 10 літ) находяться під гнетом Комінтерну і Д. П. У.

Вся та програма написана досить неграмотно й уложена досить примітивно, без ніякої системи, а подекуди то й проти примітивних правил льогіки. Та саме ця обставина доказувалаб, що її укладали недосвідні в таких справах і необразовані робітники. Крім того свідчить вона про те, що права робітнича група бере свій початок з партійних низів, а це вже має деяке значіння. Вона хоче за всяку ціну пірвати з диктатурою компартії, з диктатурою Комінтерну, вимагає рівного, таємного і загального голосування до начальних державних установ, хоч у переходовому часі після провалення диктатури, допускає істнування систе-